

Trgovačko pravo

UVOD

RAZVOJ TRGOVAČKOG PRAVA

- prve kodifikacije:
 - francuski *Code de Commerce* iz 1807.
 - njemački *Handelsgesetzbuch* iz 1897.
- dvojnost u kodifikaciji: opći građanski/posebni trgovački zakoni
- novije vrijeme: jedinstvena regulacija građanskog i trgovačkog prava (unifikacija)
 - švicarski *Obligationenrecht* iz 1911.
 - talijanski *Codice Civile* iz 1942.
 - američki *Uniform Commercial Code* iz 1962.

HRVATSKO TRGOVAČKO PRAVO

- Ustav RH iz 1990. (izmjena N.N. 41/01)
- Zakon o trgovačkim društvima (ZTD, N.N. 111/93, 34/99, 52/00, 118/03)
- Zakon o obveznim odnosima (ZOO, N.N. 35/05)

ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA

- jedinstveno uređenje građanskog i trgovačkog prava
 - jedinstvena pravila obveznog prava (odnosi između građana, te odnosi između pravnih osoba)
 - iznimno: određene norme vrijede samo za odnose između pravnih osoba/odnose između građana
 - ali, građansko i trgovačko pravo nisu spojeni: ZOO nije jedini izvor prava
- građansko pravo u širem smislu:
 - vrijednosni papiri (Zakon o tržištu vrijednosnih papira N.N. 84/03, 138/06), materijalno-pravni propisi o stečaju i likvidaciji (Stečajni zakon N.N. 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 197/03, 187/04, 82/06), materijalno-pravni aspekti arbitraže (Zakon o arbitraži N.N. 88/01); zaštita industrijskog vlasništva (Zakon o industrijskom vlasništvu N.N. 53/81, 18/82, 61/82 i 26/93), nelojalna utakmica (Zakon o trgovini N.N. 101/98, 75/99, 76/99, 61/01, 109/01, 49/03 – pročišćeni tekst, 103/03, 170/03), pravo konkurencije (Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja N.N. 122/03)
- specijalizacija:
 - pravo osiguranja, bankarsko pravo, pravo dokumentarnog akreditiva, kopneno, pomorsko i zrakoplovno pravo itd.
- trgovačko statusno pravo: osamostaljenje

OPĆENITO O PRAVNOM SUSTAVU

- pravni institut: skup pravni normi (npr. institut nasljeđivanja, institut stečaja, institut naknade štete)
- pravna grana: skup srodnih pravnih instituta (npr. kazneno pravo; javno i privatno pravo)

PRAVNE GRANE POVEZANE S TRGOVAČKIM PRAVOM

- ustavno pravo: temeljna gospodarska prava - izvor trgovačkog prava
- građansko pravo:
 - imovinski odnosi, osobna neimovinska prava, položaj osoba u tim odnosima
 - opće građansko pravo, trgovačko pravo, radno pravo
 - opći dio i posebni dio (stvarno, obvezno, nasljedno, obiteljsko pravo)
- radno pravo: zasnivanje i prestanak radnog odnosa, zaštita osoba u radnom odnosu, prava i obveze iz radnog odnosa itd.
- gospodarsko pravo (*Wirtschaftsrecht, Economic Law*): skup javnopravnih i privatnopravnih normi kojima država, oblikujući gospodarski poredak, stvara uvjete za slobodnu utakmicu na tržištu, nadzire ga i određuje odnose gospodarskih subjekata međusobno i svih prema državi

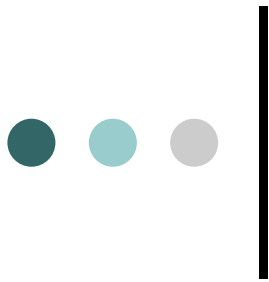

○ Trgovačko pravo

- poduzetnička inicijativa i autonomna sloboda stranaka
- međusobni odnosi osoba trgovačkog prava
- dispozitivne norme većinom
- privatno pravo

○ Gospodarsko pravo

- državna intervencija u gospodarstvu
- odnos subjekata prema državi
- prisilni propisi većinom
- privatno i javno pravo radi fer ponašanja na tržištu

- poduzetnička sloboda: oblici vođenja businessa
 - trgovac pojedinac,
 - ortaštvo (*partnership*),
 - društvo (korporacija)
- pravo suzbijanja nedopuštene utakmice (nelojalna konkurencija)
 - Zakon o trgovini (N.N. 101/98, 75/99, 76/99, 61/01, 109/01, 49/03 – pročišćeni tekst, 103/03, 170/03)
- protutrustovsko pravo
- pravo zaštite potrošača → Zakon o zaštiti potrošača (N.N. 96/03)

IZVORI TRGOVAČKOG PRAVA

- oblici u kojima se pojavljuju pravna pravila:
 - ❖ statusno trgovačko pravo: kogentne norme većinom,
 - ❖ ugovorno trgovačko pravo: dispozitivne norme većinom
- 1. propisi
- 2. autonomno trgovačko pravo
- 3. sudska i arbitražna praksa
- 4. pravna znanost
- 5. akti tijela s javnim ovlaštenjima

1. PROPISI

- opći pravni akti koje donose ovlaštena tijela i kojima se ureduju određeni društveni odnosi
- “državni” izvor prava
- hijerarhija propisa: ustav, zakoni, podzakonski akti
 - prisilne (kogentne) odredbe: nema mogućnosti odabira ponašanja (npr. “Stvar se mora isporučiti u roku od 5 dana od sklapanja ugovora.”)
 - dispozitivne odredbe: mogućnost drugačijeg uređivanja međusobnih odnosa (npr. “Stvar se ima isporučiti u roku od 5 dana od sklapanja ugovora ako stranke nisu drugačije ugovorile.”)

2. AUTONOMNO TRGOVAČKO PRAVO

- “društveni” izvor prava: stvaraju ga sami adresati u dopuštenim okvirima
- poslovni (trgovački) običaji: poslovna praksa toliko proširena da subjekti trgovačkog prava redovito očekuju da će se prema njoj postupati i pri sklapanju njihovog međusobnog pravnog posla
- uzance: kodificirani poslovni običaji (poslovna udruženja, komore, burze)
 - ❖ opće uzance za promet robom:
 - opće i zajedničko za sve sudionike prometa robom u gospodarstvu;
 - mogu se primijeniti ako nisu u suprotnosti s ustavnim načelima, prisilnim propisima i moralom društva;
 - mogu se urediti drugačije nego što je određeno dispozitivnim propisima, čak i ako su suprotni dispozitivnim propisima ako su izričito ugovorile primjenu uzanci ili drugih trgovačkih običaja
 - ❖ posebne uzance: za neku gospodarsku djelatnost ili određenu robu, ovlaštena utvrđivati HGK (npr. Posebne uzance u ugostiteljstvu)
- formularno pravo: sklapanje ugovora prema unaprijed pripremljenim obrascima - pojednostavljivanje poslovanja, izbjegavanje dugih pregovora

A. OPĆI UVJETI POSLOVANJA

- popis ugovornih klauzula, sve ili neke uključiti u ugovor; nema neposredne primjene, ne čine obrazac ugovora, na njih se poziva
- razlika opći uvjeti/uzance: opći uvjeti se donose slobodno; uzance prema poslovnom običaju

B. TIPSKI (STANDARDNI) UGOVORI

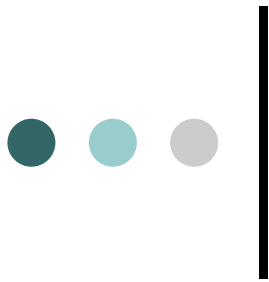
- unaprijed pripremljen nacrt ugovora kojima se redovito služi
- ponuda za sklapanje ugovora; moguće pregovaranje
- razlika opći uvjeti/tipski ugovor: neposredna primjena tipskog ugovora

C. ADHEZIJSKI UGOVORI

- sklapanje ugovora se veže uz prihvaćanje svih uvjeta sadržanih u formularu bez izmjene (*take it or leave it*)
- razlika tipski/adhezijski ugovor: element pregovaranja

D. KLAUZULE (TERMINI)

- tipizirane ugovorne odredbe, skraćeno se navode
- najpoznatije transportne klauzule “Incoterms” (Međunarodna trgovačka komora u Parizu)

3. SUDSKA (ARBITRAŽNA) PRAKSA

- ne izvor prava u formalnom smislu, snaga uvjerljivosti

4. PRAVNA ZNANOST

- neizravni izvor prava

5. AKTI TIJELA S JAVNIM OVLAŠTENJIMA

- izvor trgovačkog prava (ovlaštene gospodarske organizacije, njihova udruženja, npr. HGK)

REDOSLIJED PRIMJENE IZVORA TRGOVAČKOG PRAVA

1. Ugovor (ako u skladu s prisilnim propisima)
2. Posebne uzance
3. Posebni dobri poslovni običaji
4. Opće uzance
5. Opći dobri poslovni običaji
6. Dispozitivni propisi trgovačkog prava
7. Pravna pravila Hrvatskog trgovačkog zakona iz 1875. (uvjetno)
8. Dispozitivni propisi građanskog prava
9. Pravna pravila Općeg građanskog zakonika (uvjetno)
10. Sudska praksa (neizravno)
11. Pravna znanost (neizravno)

➤ STATUT I DRUŠTVENI UGOVOR

- temeljni akt pravne osobe
- izvor prava za tu pravnu osobu, ne opći izvor prava

OBVEZNO PRAVO - POJMOVI

- Obvezno pravo: skup pravnih pravila koja ureduju obvezne odnose
- Obvezni odnosi: *vjerovnik* ovlašten zahtijevati od *dužnika* da mu
 - preda neku stvar (dare)
 - nešto učini (facere)
 - nešto ne čini / trpi (pati)
 - nešto propusti (non facere)
- Tražbina (potraživanje): obveznim pravom zaštićen zahtjev vjerovnika da mu dužnik ispuni određenu činidbu
- Dugovanje: obveza dužnika ispuniti vjerovniku dužnu činidbu

OBILJEŽJA OBVEZNOG PRAVA

Činidba:

- objekt obveznog prava
- svaka *pozitivna ili negativna ljudska radnja* koju je dužnik na temelju obveznog odnosa dužan ispuniti vjerovniku

Relativnost obveznih odnosa (čl.336. ZOO):

- djeluju samo *između strana u* obveznom odnosu
- ne može se tražiti ispunjenje od trećih

Dispozitivnost obveznih odnosa:

- stranke same *odlučuju* da li će i u koje ugovorne odnose ulaziti (čl. 2. ZOO)
- ograničenje: dopustivost i mogućnost sadržaja obveze

Ugovor:

- izvor obveznog odnosa
- iznimka: izvanugovorni odnosi

JEDINSTVENO UREĐENJE OBVEZNOPRAVNIH ODNOSA

- s obzirom na subjekte: *fizičke i pravne* osobe koje sudjeluju u prometu robe i usluga
- s obzirom na pravne poslove: osim ako za ugovore u gospodarstvu nije drugačije uređeno

Ugovori u gospodarstvu (trgovački ugovori): ugovori što ih sklapaju trgovci *među sobom* u obavljanju djelatnosti koje čine predmet poslovanja barem jednoga od njih ili su u vezi s obavljanjem tih djelatnosti (čl. 14. ZOO)

SISTEMATIZIRANJE OBVEZNOG PRAVA

- opći dio ZOO:
 - osnovni instituti *zajednički* svim ugovornim obvezama i glavnim oblicima izvanugovornih obveza
- posebni dio ZOO:
 - pojedine vrste ugovora

TEMELJNA NAČELA ZOO

- nema mjerodavne norme/primjena norme nepravedna
- načelo *savjesnosti i poštenja* (čl.4. ZOO)
- načelo *jednakosti davanja* (čl.7. ZOO)
- načelo *autonomije stranaka* (čl.2. ZOO)
- načelo *primjene dobrih poslovnih običaja* (čl.12.ZOO)
- načelo *ravnopravnosti stranaka* (čl.3. ZOO)